

DUSZPASTERSTWO W PARAFII SZEWNA

Podstawowym warunkiem rozwoju życia religijnego w parafii jest budowanie w niej wspólnoty religijnej. Wspólnota ma miejsce tam, gdzie ludzie wzajemnie się znają i utrzymują kontakty osobowe. Bez świadomości tej wspólnoty, poczucia solidarności, więzów braterstwa nie ma autentycznego przeżywania wartości religijnych. Indentyfikację życia religijnego jednostki z życiem religijnym grupy umożliwia tylko parafia zwarta terytorialnie i kulturowo. Wszędzie tam, gdzie parafie nie wykazują tej zwartości, gdzie nie ma możliwości i nadziei na zbudowanie wspólnoty, wydaje się, że należałoby „zmierzać do odpowiedniego rozczłonkowania parafii, zarówno terytorialnego jak i z uwagi na poszczególne grupy ludności, i przekazania wikariuszom, a nawet w pewnym zakresie osobom świeckim troski duszpasterskiej i związanej z nią odpowiedzialności za poszczególne osiedla lub grupy ludzi”¹.

Duszpasterstwo w parafii Szewna w zasadzie jest tradycyjne, jednak dokonały się tutaj dwie sprawy, które zasługują na omówienie: decentralizacja ośrodka parafialnego i zmiana stylu pracy duszpasterskiej. Jest faktem, że parafia Szewna należała i należy w diecezji sandomiersko-radomskiej do parafii najbardziej zubożonych religijnie i trudnych pod względem duszpasterskim. Dlatego wydaje się bardzo interesujące przypatrzenie się z bliska i dokładnie tym innowacjom, by móc coś bardziej konkretnego powiedzieć na temat celowości ich wprowadzenia i skuteczności ich funkcjonowania. Problem niniejszego opracowania dotyczy więc roli, jaką odegrało świadomie zaplanowane i konsekwentnie realizowane duszpasterstwo nastwione na budowanie wspólnoty religijnej w parafii Szewna w latach 1949-1968.

Wychodząc z założenia, że odtworzenie obrazu dawnej i obserwacja współczesnej rzeczywistości pozwala zrozumieć i trafnie określić uwarunkowania danego zjawiska, w wydarzeniach przeszłości, w ich nasileniu lub osłabieniu, będziemy szukać przyczyn takiego, a nie innego obrazu współczesnej sytuacji religijnej.

I. DECENTRALIZACJA OŚRODKA PARAFIALNEGO

Za punkt wyjścia do omówienia zagadnienia posłużą nam sugestie jednego z badaczy religijności współczesnej wsi polskiej, który uważa, że decydujący wpływ na poziom religijny wiernych mają zbyt duże odległości do kościołów parafialnych i zbyt niski współczynnik powierzchni użytkowej tych kościołów².

Jak te sprawy kształtowały się w przeszłości i jak wyglądają współcześnie na terenie parafii Szewna?

¹ J. Majka. *Współdziałanie i współodpowiedzialność w duszpasterstwie*. „Homo Dei” 36:1967 nr 4 s. 236-237.

² I. Tokarczuk. *Próba typologii parafii wiejskich na Ziemiach Zachodnich*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 13:1966 z. 3 s. 63; W. Kalkowski. *Idzie nowe*. „Więź” 6:1963 nr 7-8 s. 79-80.

1. *Sytuacja w budownictwie sakralnym w pierwszej połowie XX wieku*

W 1908 r. Towarzystwo Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich zwróciło się do Kurii diecezjalnej w Sandomierzu z prośbą o założenie kaplicy przy Zakładach Ostrowieckich. Argumentacja zarządu Towarzystwa była następująca: „ze względu na odległości kościołów parafialnych w Szewnie i Ostrowcu, szczupłość w nich miejsca i nadmierną liczbę modlących się parafian, siedmiuset wychowanków szkoły fabrycznej pozbawieni są możliwości słuchania Słowa Bożego i uczestniczenia w nabożeństwie kościelnym w niedziele i święta”³.

Proboszczowie parafii Szewna i Ostrowiec opiniując tę prośbę wyrazili zdecydowanie negatywne stanowisko w tej sprawie⁴. Stanowisko takie było krótkowzroczne⁵.

Dostrzegając katastrofalną sytuację religijną w Szewnej i w Ostrowcu, dopiero w 1928 r. ówczesny biskup sandomierski M. Ryx zwrócił się do dyrektora Zakładów Ostrowieckich z prośbą o pomoc w założeniu kaplicy dla robotników tychże zakładów⁶.

Podobną prośbę w trzy lata później kieruje do dyrekcji Zakładów następny ordynariusz diecezji sandomierskiej bp W. Jasiński⁷.

Wreszcie w 1932 r. zostaje zbudowana drewniana kaplica w Klimkiewiczowie (Szewna miała wtedy 12 536 parafian). Przy tej kaplicy dekretem z 28 XII 1933 r. zostaje erygowana w Ostrowcu nowa parafia pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego. Od parafii Szewna oddzieliło się wtedy 5650 osób; Szewna stała się parafią wiejską⁸.

Mimo dokonanego podziału spośród czterestu miejscowości należących do parafii Szewna sześć było oddalonych od kościoła parafialnego o ok. 4 km (Chmielów, Gromadzice, Jędrzejów, Miłków, Jędrzejowice i Romanów). Nic dziwnego, że wierni niektórych wiosek prosili władzę diecezjalną o odłączenie ich od parafii Szewna i przyłączenie do którejś z parafii sąsiednich⁹.

W 1935 r. nastąpiło oddzielenie od parafii Szewna trzydziestu rodzin Zygmuntówki i przyłączenie ich do nowo erygowanej parafii Najświętszego Serca Jezusowego w Ostrowcu z powodu

³ Pismo Zarządu Towarzystwa Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich do Prześwietnego Konsystorza Diecezjalnego Sandomierskiego z 9 VII 1908 r. Akta funduszu parafialnego. Szewna. Archiwum Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu (skrót: AKDS).

⁴ „Motyw Zarządu Towarzystwa Zakładów Ostrowieckich, a właściwie ks. Rudzkiego co do szczupłości kościołów w Ostrowcu i Szewnie [...] nie wytrzymuje krytyki [...] kaplica [...] potrzebna jest ks. Rudzkiemu, a nie dzieciom. Ksiądz ten bowiem powiedział: «[...] jak będziemy mieli kaplicę, to się odetnie od Ostrowca 2.000, od Szewny drugie 2.000 i będziemy mieli (czytać należy — będe miał) swoją parafię [...]». Ośmielamy się tedy zwrócić uwagę Wysokiej Władzy Diecezjalnej, że nie kaplicy potrzeba w Klimkiewiczowie lecz prefekta” (tamże).

⁵ Ł. Dukielski. *Parafia szewieńska*. „Kronika Diecezji Sandomierskiej” 4:1911 nr 9 s. 301.

⁶ „Smutne warunki robotników fabryk ostrowieckich pod względem religijnym od dawna niepokoiły władze kościelne, które pragnęły zapewnić tym środowiskom odpowiednią pomoc duchową. Względędy bowiem polityczne, jakie panowały pod okupacją rzecz tę utrudniały tak, że pomimo przychylnego nastroju Dyrektora Zakładów Ostrowieckich [...] sprawa nie ruszyła z miejsca. Rozumiem, że obecnie pomyślniejsza nastąpiła chwila, dlatego z całą ufnością zwracam się do Wielce Szanownego Pana Dyrektora z prośbą, aby łaskawie zechciał to ważne i trudne zadanie ułatwić” (AKDS).

⁷ Protokół wizytacji kanonicznej z 1931 r. Księga wizytacji biskupich w Szewnie. Archiwum Parafialne w Szewnej (skrót: APS): „podczas obiadu, wydanego przez zarząd fabryki, zachęcaliśmy dyrekcję do natychmiastowego wzniesienia kościoła, bo ok. 5000 mieszkańców Klimkiewiczowa potrzebuje opieki duchowej, a bez świątyni tego parafia Szewna o 2 km i to złej drogi dać nie może”.

⁸ Proboszcz, który objął administrację parafii szewieńskiej akurat w okresie jej podziału, z zalem mówił na ten temat: „kościół w Szewnie został pusty. Odeszli ludzie najzamożniejsi, najbardziej uświadomieni, mający poczucie jakiego takiego związku z parafią i z księżmi” (AKDS).

Innego zdania był biskup sandomierski: „od chwili, gdy żywił bardziej miejski przeszedł w liczbie 5650 do nowo utworzonej parafii Najświętszego Serca Jezusowego w Ostrowcu [...], praca duszpasterska w parafii Szewna zyskała więcej pomyślne warunki” (Księga wizytacji biskupich w Szewnie. Protokół wizytacji kanonicznej z 1938 r. APS).

⁹ Kuria diecezjalna. Tamże.

„znacznie bliższej drogi i dogodniejszych warunków komunikacyjnych”¹⁰. W 1945 r. mieszkańcy Kolonii Gromadzice odłączyli się od Szewnej i przyłączyli się do parafii Ruszków (1,5 km).

Zwróćmy obecnie uwagę na kształtowanie się współczynnika powierzchni kościoła przypadającej na 1 parafianina Szewnej w pierwszej połowie XX wieku.

Tab. 1. Współczynnik powierzchni kościoła w parafii Szewna w latach 1900-1948

Lata	Powierzchnia kościoła w m ²	Ilość mszy św.	Ilość wiernych	Ilość kapłanów	Współczynnik pow. kościoła w m ²
1900-1922	205	2	9 890	2	0,04
1923-1931	205	3	11 000	3	0,05
1932	405	4	12 536	4	0,12
1933-1948	205	2	7 909	2	0,05

W latach 1900-1931 współczynnik powierzchni kościoła wahał się od 0,04 do 0,05 m². W 1932 roku wzrósł do 0,12 m² (na skutek zbudowania na terenie parafii nowego ośrodka kultu), ale w latach 1933-1948 znowu obniżył się do 0,05 m².

Mimo bardzo niskiego współczynnika powierzchni kościoła przypadającej na 1 parafianina w pierwszej połowie XX wieku (przeciętnie 0,06-0,07 m²), duchowieństwo miejscowe zdecydowanie i z uporem przeciwstawiało się utworzeniu nowej parafii, budowie drugiego kościoła czy choćby tylko kaplicy.

Ponieważ współczynnik powierzchni kościoła zależy nie tylko od powierzchni dostępnej dla wiernych oraz ich liczby, ale również od ilości mszy św., stąd następnym czynnikiem „materialno-organizacyjnym” parafii jest ilość kapłanów w niej pracujących.

Stan duchowieństwa zatrudnionego w parafii Szewna przedstawiał się następująco:

Tab. 2. Liczba wiernych przypadająca na 1 kapłana w parafii Szewna w latach 1900-1948

Lata	Liczba wiernych przypadająca na 1 kapłana
1900-1922	4 945
1923-1931	3 666
1932	3 134
1933-1948	3 954

Przeciętnie w latach 1900-1948 na 1 kapłana przypadało 3 924 wiernych¹¹.

¹⁰ AKDS.

¹¹ Choć na przełomie XIX i XX wieku w parafii Szewna oficjalnie było dwóch księży: proboszcz i wikariusz, to w rzeczywistości spełniał posługi duszpasterskie tylko wikariusz, bo proboszcz częściej przebywał w Sandomierzu i za granicą niż w parafii (AKDS).

2. Nowe ośrodki kultu w parafii Szewna

Sytuacja „materialno-organizacyjna” parafii Szewna zaczęła zdecydowanie zmieniać się na lepsze poczynając od lat pięćdziesiątych. Dostrzegając krytyczną sytuację religijną, podjęto oddolnie decyzję dokonania podziału wewnątrz parafii dla udostępnienia kościoła filialnego i kaplic terenowych wiernym mieszkającym daleko od kościoła parafialnego. W tym trudnym i śmiałym przedsięwzięciu chodziło nie tyle o scalenie parafii w celu utworzenia z niej wspólnoty, ile o ewolucyjne tworzenie kilku wspólnot wokół poszczególnych miejsc kultu, a w dalszej perspektywie o utworzenie nowych parafii. Ta decentralizacja ośrodka parafialnego stworzyła możliwość nawiązania nowych oraz umocnienia istniejących już więzi duchowieństwa z parafianami, jak również przywiązania parafian do poszczególnych ośrodków kultu i do Kościoła.

Najwcześniej, bo w 1948 r. została zbudowana drewniana kaplica w Chmielowie. W 1960 r. uległa ona prawie całkowitemu zniszczeniu z powodu pożaru; odbudowana — była już murowana i uważana za kościół filialny. W tym samym roku sprowadzono tutaj dwóch księży sercanów, którzy jako wikariusze obsługiwali kościół filialny. Po pewnym czasie między nimi a parafią Szewna zawarto szczegółową umowę¹². W 1949 r. i 1956 r. powstały dwie nowe kaplice: najpierw w Gromadzicach, a później w Miłkowie.

Zarówno w kościele filialnym, jak i przy kaplicach zostały zbudowane mieszkania dla dojeżdżającego kapłana, osób zakonnych i wiernych świeckich mających opiekę nad kaplicą i pracujących apostołsko oraz tymczasowe pomieszczenia umożliwiające prowadzenie pogadanek religijnych, zebrań z ministrantami itp.

Na podkreślenie zasługuje to, że nowe ośrodki duszpasterskie (z wyjątkiem Miłkowa) w przeciwieństwie do kościoła parafialnego znajdują się zarówno w centrum geograficznym, jak i socjologicznym w stosunku do tych miejscowości, którym służą. Ponadto wszystkie ośrodki kultu i znajdujące się przy nich punkty katechetyczne usytuowane zostały w bezpośrednim sąsiedztwie lub w niewielkiej odległości od miejscowych szkół podstawowych.

W Chmielowie w niedziele i święta były trzy msze św., a od 1966 r. zaczęto tutaj prowadzić również własne księgi metrykalne: chrztów, ślubów i zmarłych. Wspólny pozostał tylko cmentarz w Szewnej. W Gromadzicach i w Miłkowie w niedziele i święta były tylko dwie msze św.

Jeżeli chodzi o współczynnik powierzchni kościoła po 1948 r., to kształtował się on następująco:

Tab. 3. Współczynnik powierzchni kościoła (ośrodków kultu) w parafii Szewna w latach 1949-1968

Lata	Powierzchnia kościoła w m ²	Ilość mszy św.	Ilość wiernych	Ilość kapłanów	Współczynnik pow. kościoła w m ²
1949-1956	507	6	6 870	3	0,44
1957-1959	507	7	6 733	4	0,52
1960-1961	507	9	6 234	6	0,73
1962-1968	507	11	8 366	7	0,66

W porównaniu do stanu sprzed 1948 r. w latach 1949-1968 współczynnik powierzchni kościoła podniósł się średnio o 0,51-0,52 m², a to w związku z powstaniem w tym okresie nowych ośrodków

¹² Kaplice. APS.

duszpasterskich. Pod wzrostem współczynnika powierzchni kościoła kryje się wzrost powierzchni kościoła przeciętnie o 252 m², liczby mszy św. o blisko 6 razy, liczby kapłanów o przeszło 3 razy.

Stan duchowieństwa pracującego w parafii Szewna w opisywanym czasie wyglądał następująco:

Tab. 4. Liczba wiernych przypadająca na 1 kapłana w parafii Szewna w latach 1949-1968

Lata	Liczba wiernych przypadająca na 1 kapłana
1949-1956	2 290
1957-1959	1 683
1960-1961	1 039
1962-1968	1 195

Podczas gdy w latach 1900-1948 na 1 kapłana przypadało przeciętnie 3 924 wiernych, to w latach 1949-1968 — 1 551 wiernych (o 2 373 wiernych mniej niż przed 1948 r.).

II. STYL PRACY DUSZPASTERSKIEJ

Dążąc do tworzenia wspólnoty parafialnej, czy raczej wielu wspólnot dookoła poszczególnych ośrodków kultu, duszpasterstwo szewieńskie kierowało się następującymi zasadami:

1. **Chrystocentryzm.** Pierwszorzędnym celem duszpasterstwa nie jest ani dobra administracja, ani wysoka frekwencja, ani nawet dobrze prowadzona katechizacja, ale umożliwienie wszystkim mieszkańcom parafii nawiązania żywego kontaktu ze Zbawicielem działającym w Kościele. Kapłani parafialni są tylko na usługach Chrystusa i do Jego dyspozycji.

2. **Maryjność.** Pośredniczką u Jedyne go Pośrednika, tj. Jezusa Chrystusa, jest Najświętsza Maryja Panna. Macierzyńska Jej rola „w stosunku do ludzi żadną miarą nie przyćmiewa i nie umniejsza [...] jedyne go pośrednictwa Chrystusowego, lecz ukazuje jego moc”¹³. Maryja jest bezpośrednią i autentyczną kierowniczką zespołu duszpasterskiego w parafii.

3. **Zespołowość.** Parafię stanowią wszyscy mieszkający na jej terenie bez względu na poziom wiary i przekonania. Zadaniem zespołu duszpasterskiego, tj. świeckich pracowników parafialnych, sióstr zakonnych, alumnów i kapłanów jest nawiązanie kontaktu i dialogu z parafianami oraz traktowanie ich jak członków najbliższej rodziny. Dąży się do: a) przekształcenia chodzących do kościoła w katolików świadomych, stosujących zasady Chrystusa w życiu codziennym, b) tworzenia choćby nielicznej grupy autentycznie zaangażowanych katolików (bez jakichkolwiek ram organizacyjnych). Skuteczność pracy takiego zespołu zależy od pogłębienia życia wewnętrznego jego członków.

Środki, które mają doprowadzić do zrealizowania powyższych zasad duszpasterskich dadzą się sprowadzić do następujących:

1. Staranne przygotowanie i wykonywanie oprawy liturgicznej poszczególnych nabożeństw, zwłaszcza mszy św.

¹³ *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* 60.

2. Wykorzystanie wszelkich uroczystości parafialnych jako okazji do apostołstwa ludzi mało związanych z Kościołem, szczególnie przez przemawianie na pogrzebach, ślubach, na każdej mszy św. itp.

3. Utrzymywanie stałych kontaktów z parafianami.

4. Wprowadzanie i podtrzymywanie różnorodnych form kultu maryjnego.

5. Współpraca apostołska kapłanów i sióstr zakonnych.

6. Ograniczenie potrzeb materialnych¹⁴.

7. Pełne zaufania ustosunkowanie się do biskupów diecezjalnych.

8. Postawa otwartej życzliwości wobec kapłanów z sąsiednich parafii i przyjezdnych gości¹⁵.

Nad wiernymi należącymi do Gromadzie i do Miłkowa opiekę duszpasterską sprawują wikariusze. Za całość duszpasterstwa odpowiedzialny jest proboszcz (plany i programy duszpasterskie w zasadzie wypracowywane są wspólnie, ale koordynacja pracy i ostateczne decyzje należą do proboszcza). W pełni urzeczywistniana jest tu zasada współdziałania i współodpowiedzialności.

III. WPŁYW NOWYCH OŚRODKÓW DUSZPASTERSKICH NA ŻYCIE RELIGIJNE PARAFIAN

Stopień wpływu zdecentralizowanego duszpasterstwa na religijność parafian jest trudny do uchwycenia. Brak wyczerpujących materiałów na ten temat, a zwłaszcza brak porównawczych badań empirycznych utrudniają prawidłową ocenę.

Wydaje się, że w świetle przytoczonych już pism do kurii sandomierskiej ukazuje się wyraźny, pozytywny wpływ decentralizacji ośrodka parafialnego na religijność parafian szewieńskich. Świadczy o tym przede wszystkim udział wiernych we mszy św. i ilość rozdanych komunii św. Do 1948 r. z terenów objętych duszpasterstwem chodziło do kościoła parafialnego ok. 90 osób (z Chmielowa ok. 50 osób, z Gromadzie ok. 10, z Miłkowa ok. 30). Obecnie do kaplic na niedzielną mszę św. uczęszcza ok. 966 osób (Chmielów — ok. 445, Gromadzie — ok. 228, Miłków — ok. 293). Przewaga kościoła filialnego i kaplic terenowych nad kościołem parafialnym pod tym względem wynosi 17,6% (ogólna liczba ludności po 1948 r. jest niższa o ok. 2 283 osoby w porównaniu z okresem 1900-1948). Jeżeli zaś chodzi o liczbę rozdanych komunii św., to w latach 1900-1948 wynosiła ona ok. 11 647, a w latach 1949-1968 — 39 161 (wzrost o 27 514). Liczba komunii św. przypadających na 1 parafianina statystycznego w latach 1900-1948 wynosiła 1,5 a w latach 1949-1968 — 5,2 (wzrost o 3,7).

Informacje na temat wpływu decentralizacji ośrodka parafialnego i pracy duszpasterskiej na poziom religijny wiernych parafii Szewna uzupełniają dane o frekwencji wiernych na rekolekcjach i misjach.

Pierwsze po wojnie rekolekcje w 1946 r. zostały przerwane (przyszło na nie ok. 30 osób). Od czasu założenia kaplic terenowych zaczęto przeprowadzać rekolekcje jednocześnie w kilku punktach parafii. Frekwencja znacznie wzrosła. Ilość osób biorących udział w rekolekcjach w latach 1950-1955 wahała się od 100 do 300 osób. W połowie lat sześćdziesiątych na rekolekcje przy kościele parafialnym uczęszczało ok. 300 osób. Bez porównania większe zainteresowanie tą formą duszpasterstwa było wtedy w kaplicach¹⁶.

¹⁴ M. Popiel. *Sobór w parafii*. „Tygodnik Powszechny” 22:1968 nr 31 s. 5.

¹⁵ Szczegółowe wyliczenie i omówienie różnych projektów duszpasterskich zebranych w 28 punktach pomijamy jako zbyt drobiazgowy, nie wnoszące nic nowego do omawianego temtu (Por. Akta księży i sióstr zakonnych pracujących w parafii Szewna. Duszpasterstwo w parafii Szewna: wytyczne, styl, sposoby postępowania w praktyce. 1965 r. APS).

¹⁶ Protokół wizytacji dziekańskiej z 1967 r. Protokoły wizytacji dziekańskich w Szewnie. Księga wizytacji dziekańskich w Szewnie. Tamże.

Pierwsze misje po wojnie (1950 r.) były prowadzone równocześnie w kościele parafialnym i w kaplicach przez czterech misjonarzy. W kościele parafialnym w niektóre dni uczestniczyło 1000 i więcej osób. W kaplicach liczba uczestników procentowo była wyższa.

Misje w 1962 r. były bardzo starannie przygotowane. Podobnie jak przed dwunastu laty prowadzono je równocześnie w kaplicach i w kościele parafialnym. Na zakończenie misji odbyła się procesja misyjna i poświęcenie parafii Matce Boskiej (obecnych ok. 2500 osób). W misjach wzięła udział ok. jedna trzecia parafian¹⁷.

Zachowały się szczegółowe dane o udziale parafian w nabożeństwach oraz o liczbie przyjętych z okazji misji komunii św. Oto jak wygląda porównanie danych z terenów należących do kościoła parafialnego z danymi z terenu kościoła filialnego i terenów należących do kaplic terenowych.

Tab. 5. Udział parafian szewieńskich w nabożeństwach oraz liczba przyjętych komunii św. w czasie misji w 1962 r.¹⁸

Miejscowość	Nabożeństwa w dni powszednie		Nabożeństwa w niedziele	Ilość komunii św. łącznie w tygodniu po misjach
	poranne	wieczorne		
Szewna	100-150	400-800	3 000	3 500
Miłków	50-70	200-250	500	780
Gromadzice	40-60	130-200	400	855
Chmielów	100-120	200-350	600	700

Frekwencja na nabożeństwach (naukach) była niska; wzięło w nich udział ok. 30% ogólnej liczby parafian. „Trudno określić, ale wydaje się, że u komunii św. nie było więcej jak 15% mężczyzn i 30% kobiet. W kościele filialnym i w kaplicach zarówno pod względem udziału w nabożeństwach, jak i liczby przyjętych komunii św. było procentowo lepiej aniżeli w kościele parafialnym”¹⁹.

W renowacji misji, którą przeprowadzono w następnym roku (również jednocześnie we wszystkich ośrodkach) wzięła udział ok. jedna czwarta parafian. Komunii św. rozdano łącznie w Wielkim Tygodniu i w Wielkanoc w kościele parafialnym 4450, Miłkowie — 1200, w Chmielowie — 1400, w Gromadzicach — 950.

Jeżeli chodzi o katechizację, to wszystkich punktów katechetycznych było w tym czasie dziewięć: w Szewnej, Chmielowie, Gromadzicach, Miłkowie, Częstocicach, Jędrzejowie, Szybach, Mirkowicach i Jędrzejowicach. Obok katechizacji dzieci szkół podstawowych (w Szewnej, Chmielowie, Szybach i Jędrzejowicach) prowadzono naukę religii dla młodzieży szkół średnich i młodzieży pozaszkolnej oraz dla dzieci przedszkolnych. „Frekwencja dzieci na lekcjach religii w kaplicach — 80%, w Szewnie — 65%; frekwencja młodzieży w kaplicach — 50%, w Szewnie ok. 15%. Najniższa frekwencja była w Częstocicach, najwyższa w Chmielowie”²⁰.

Według ks. Popiela — inicjatora i „siły napędowej” wszelkich starań przy zakładaniu i wyposażaniu kaplic oraz organizowaniu w nich pracy duszpasterskiej — ilość dzieci biorących udział we mszy św. niedzielnej wzrosła po II wojnie światowej z 10% do 60%, a liczba komunii św. rozdanych w pierwsze piątki i pierwsze soboty miesiąca wynosiła w nowych ośrodkach kultu ok. 300, podczas

¹⁷ Według Liber status animarum parafii Szewna ludność Szewny i terenów należących do kościoła parafialnego wynosiła 5945 osób, Miłkowa — 1062, Gromadzic — 648, Chmielowa — 1039.

¹⁸ Sprawozdanie z misji za 1962 r. Statystyki APS.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Księga wizytacji dziekańskich. APS.

gdy przed wojną równała się 0. Rozpoczęcie działalności duszpasterskiej w kaplicach umożliwiło wielu osobom zainteresowanie się sprawami religijnymi i ofiarną pracą przy budowie lub ozdabianiu świątyń. Dokonały się nawrócenia, wzrósł duch ofiary i chęć do pracy apostołskiej²¹. „Teren, po objęciu częściowym przez Kościół narodowy, przedstawiał zupełną ruinę życia religijnego. W ciągu 23 lat przez otoczenie kościoła parafialnego wieńcem trzech kościołów filialnych i szukanie autentyczności w życiu parafialnym udało się: zwiększyć frekwencję niedzielną wiernych, sześciokrotnie ilość Komunii św. i wielokrotnie dobrowolną ofiarność. Wizyty duszpasterskie spotykają się z coraz serdeczniejszym i szczerzym przyjęciem. Ilość zamkniętych domów przed duszpasterzem nie przekracza jednego procentu”²².

Decentralizacja ośrodka parafialnego i w ślad za tym postępująca zmiana dotychczasowego stylu pracy duszpasterskiej spotkały się z niezrozumieniem i z niechęcią ze strony duchowieństwa zarówno parafialnego, jak i dekanalnego. Powstawały przeszkody tak w formie biernego oporu (izolacja), jak również osobistych przykrości i zarzutów „rozbijackiej roboty”, „psucia roboty sąsiadom”, wreszcie lekceważenia i ośmieszania. Do tego dochodziły inne trudności i kłopoty: ciągłe nękanie przez czynniki urzędowe, nierozbudzona ofiarność na wpół zubożniętych parafian itp. W świetle takiej sytuacji nie mogą dziwić częste i upokarzające prośby o pomoc. Bez nich podobne prace nigdy by nie mogły być przeprowadzone²³.

Decentralizacja ośrodka parafialnego wpłynęła dodatkowo na wyposażenie „materialno-organizacyjne” duszpasterstwa szewieńskiego, umożliwiła i stworzyła warunki do ożywienia kultu religijnego.

Duszpasterstwo parafii Szewna w swoich założeniach teoretycznych opiera się na tradycyjnym duszpasterstwie, bierze z niego wszystko co najlepsze. Wydaje się, że obok podniesienia się poziomu praktyk religijnych — zwłaszcza obowiązujących (niedzielnej i świątecznej mszy św., rocznej spowiedzi i wielkanocnej komunii św.) ważnym efektem decentralizacji ośrodka parafialnego i wprowadzenia nowego stylu duszpasterskiego w parafii Szewna jest zmiana nastawienia parafian do swoich duszpasterzy jako oficjalnych przedstawicieli Kościoła. Podczas gdy w okresie międzywojennym było ono niechętnie, a nawet wrogie, obecnie jest niemal powszechnie życzliwe.

SEELSORGE IN DER PFARREI SZEWNA

Zusammenfassung

Die Pfarrei Szewna gehörte von 1900 bis 1948 (besonders bis 1931) zu den territorial ausgedehnten und zahlenmäßig verhältnismäßig grossen Pfarreien. Die Menschen mussten recht weite Entfernungen zurücklegen, um zur Pfarrkirche zu gelangen. Die Zahl der Priester war dabei zu gering, als dass die Gläubigen in seelsorgerischer Hinsicht ausreichend bedient wären. Der örtliche Pfarrer nahm dieses Phänomen wahr und wollte dieser Not Abhilfe schaffen. Deshalb organisierte er auf dem Gebiet der Pfarrei in den Jahren von 1949 bis 1968 drei neue Kultstätten: in Chmielów, Gromadzice und Miłków. Auf diese Weise wuchs der Koeffizient der Kirchenoberfläche beträchtlich (die Kirchenoberfläche nahm zu, es gab mehr hl. Messen und Priester). Das religiöse Leben erreichte normale Entwicklungsbedingungen.

²¹ Bezpośredni sąsiad jednej z kaplic, który dawniej twierdził, że dopiero „wtedy pójdzie do kościoła, gdy kaplica do niego przyjdzie”, kiedy tylko zobaczył, że naprzeciw jego domu buduje się kaplicę, pogodził się ze wszystkimi, bardzo dużo pomagał przy budowie, a przede wszystkim sam zaofiarował się pełnić bezpłatnie funkcję zakrystianina (Protokół z wizytacji dziekańskiej 1958 r. Księga protokołów wizyt dziekańskich w Szewnie. Tamże).

²² M. Popiel. *Wychowanie młodzieży we wspólnocie parafialnej* (referat wygłoszony na wykładach dla duchowieństwa w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w 1968 r.).

²³ W aktach archiwum parafialnego znajdujemy odpisy pism wysyłanych do Kurii diecezjalnej w Sandomierzu, przez Kurie do przeora paulinów, a nawet do ks. prymasa Stefana Wyszyńskiego z prośbą o pomoc.

Zur Verbesserung der Seelsorge hinsichtlich der „materiell-organisatorischen Basis“ kam noch der demokratisierte Stil der Seelsorge hinzu. Grundzüge dieses Stils waren: Christozentrismus, Teamarbeit, Sorge um die Erbauung der Pfarrgemeinschaft.

Sowohl die „Annäherung“ der Kultzentren an die Gläubigen als auch ein gewisser Demokratisismus des seelsorgerischen Stils hatten zweifellos positiven Einfluss auf den Zustand der religiösen Praktiken, insbesondere auf die Beteiligung an der Sonntagsmesse. Die vorausgesetzten und erwarteten Resultate erbrachte diese Seelsorge jedoch nicht, denn die Religiosität ist ein komplexes und vielseitig bedingtes Phänomen, sowohl von Seiten der Gläubigen als auch der örtlichen Seelsorger.

Übersetzung: Herbert Ulrich